

DR. PILISI FANNI*

Bűnügyi adatgyűjtés, különös tekintettel a rászter- nyomozásra

Bevezetés

Az ismeretlen elkövető által elkövetett bűncselekmény felderítése a bűnügyi munka egyik legizgalmasabb része.

A nyomozóhatóság a legtöbb esetben, a nyomozás bizonyos szakaszában a kriminalisztika 7 fő kérdését a ki/kivel kérdések kivételével meg tudja válaszolni, de ha ez a kérdés a későbbiek során is megválaszolatlanul marad, akkor elakadt, eredménytelen a nyomozás.

A fentiekből következik, hogy ebben az esetben a büntetőeljárás szakaszai közül a nyomozási szakban befejeződik az eljárás, tehát nincs szó a továbbiakban ügyészi, bírói szakaszról.

Ha a bűnügynek nincs terheltje, azt is mondhatjuk, hogy a büntetőeljárás ebben az esetben féloldalas, az állam nem tudja érvényesíteni bűnüldözési-bűnmegelőzési célkitűzéseit, így aligha beszélhetünk büntető igazságszolgáltatásról, a sértett részére történő reparációról, kártérítésről.

Magyarországon az ismertté vált bűncselekmények (évente kb. 420 000) 30–40%-a ismeretlen tettes ellen indul. Vannak azonban olyan bűncselekmény típusok, például a betöréses lopás, mely esetében közel 100%-ban ismeretlen tettes ellen indul a nyomozás. Az eredményesen befejezett büntetőeljárások mutatója 40–50% között helyezkedik el.

Ezért is ragadott meg a szakdolgozatom témája, vagyis miként lehetne még eredményesebben nyomozni az ismeretlen tettes felderítése érdekében.

Kutatásom során egyrésztől igyekeztem megtudni, hogy a nyomozó szervek milyen saját adatbankokat használnak, ezeknek mi a tartalma, célja, módszere és törvényi alapja, másrésztől a civil szférából milyen adatokat lehet gyűjteni a nyomozás elősegítése érdekében.

I. Az adatgyűjtés meghatározása, szerepe a nyomozásban

A bűnözés elleni állami fellépés magába foglalja a bűncselekmények elkövetésének megelőzését, az elkövetés alatt lévő bűncselekmények megszakítását és a már elkövetett bűncselekmények leleplezését.

A deliktumok elkövetői az esetek többségében erőfeszítéseket tesznek arra, hogy elkerüljék (valamilyen módon) a büntetőjogi felelősségre vonást. Ehhez két út vezet, egyrészt a bűnös tevékenység álcázása, és ezáltal a bűnelkövetés tényének elrejtése a hatóságok elől, másfelől annak megghiúsítása, hogy a leplezett bűnös tett elkövetőjének kiléte kiderüljön.

Ezeknek a rejtett, leplezett, titkolt tényeknek a megismerése bűnüldözési – bűnmegelőzési és bizonyítási – szempontból fontos, és evégett a bűnüldöző szervek/szervezetek széles körű – nyílt és titkos – adatgyűjtést alkalmaznak.¹

Az adatgyűjtés a tág értelemben vett nyomozás tárgyát képező cselekmény (esemény) körülményeinek, illetve az abban érintett személyek tevékenységének, hollétének és személyi körülményének tisztázása, azaz minden olyan tevékenység, amely formális eljárásjogi keretek között a meglévő ismeretek bővítésére törekszik.

Voltaképpen így az egész nyomozást – a nyomozás elrendelésétől az iratismertetésig – adatgyűjtésnek értelmezhetjük.

Az adatgyűjtésnek jelentősége van mind a felderítésben, mind pedig a bizonyításban. Funkciója akkor teljesül, ha maradéktalanul választ ad a fő kriminalisztikai kérdésekre: Mi? Hol? Mikor? Hogyan? Ki? Kivel? Miért? – történt -. Ezek az egyszerű kérdések világos és ésszerű vezérfonalat nyújtanak a munkához, a rájuk vonatkozó válaszok az általános történeti tényállás elemeit megtestesítő tényeket közlik. A ki? kérdésre adott válaszból kiderül, hogy ki alany, a mit tett? kérdésre adott válaszból, hogy mi volt az elkövetési magatartás, a mikor? hol? mivel? miért? és hogyan? kérdésekre adott válaszokból pedig az elkövetés ideje, helye, eszköze, módja és a tett indító oka.²

Alapvető követelmény, hogy az adatgyűjtés során az adatok torzulásmentesen, valóságúhően kerüljenek rögzítésre, valamint sok esetben irreleváns adatok is

¹ Bócz Endre (szerk.): Kriminalisztika; BM Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004. 703–707.o.

² Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009. 408–413. o.

*PhD hallgató (PTE ÁJK)

beszerzésre, rögzítésre kerülnek, fontos, hogy ezek se vesszenek kárba, eljussanak oda, ahol felhasználhatók.³

Szigorúan el kell választani a tényleges információt a véleményről, a tények rögzítése elengedhetetlen, a hozzáfűzött vélemény pedig alapja lehet egy későbbi verzió kidolgozásának. Nem megengedhető az adatkezelési előírások, valamint a nyomozás titkosságának megsértése. A titkosság alatt nem feltétlenül a minősített adatot kell érteni, hiszen egy nyílt büntetőeljárásban is problémát, veszélyforrást jelenthet az adatok nyilvánosságra kerülése, pl. szabadlábban lévő gyanúsított befolyásolhatja a kikerült adatok birtokában a sértettet, a tanúkat, ezáltal a nyomozás sikere kerülhet veszélybe.

Fontos kritérium a gyorsaság, hogy az adatok kellő időben és módon eljussanak a nyomozó hatósághoz.

A fent vázolt információszerző tevékenység alkalmazásának leggyakoribb területei:

- ügyben érintett személyek, tárgyak felkutatása,
- bizonyítási eszközök felkutatása, beszerzése,
- a nyomozási cselekmények megalapozásához, megtervezéséhez szükséges adatok összegyűjtése,
- nyomozási verziók ellenőrzése,
- az ügy eseményeinek, körülményeinek tisztázása.⁴

1. Az adatgyűjtés egyes módszerei

1.1. A megkeresés

Gyakran előfordul, hogy különböző eljárási cselekményeket más hatóság illetékességi területén kell végrehajtani, ekkor két lehetőség előtt áll a nyomozást folytató szerv.

Az első esetben önállóan végez nyomozási cselekményeket (adatgyűjtést) nem a saját illetékességi területén, a másik esetben pedig szóban és írásban megkeresést intéz az adott szervhez.

A megkeresés fogalmilag nyílt adatgyűjtési módszernek nevezhető, melynek során adatot, információt, bizonyítékot, bizonyítási eszközt lehet beszerezni, a nyomozás részfeladatának elvégzését vagy valamely intézkedés megtételét lehet kérni a megkeresett szervtől.

A megkeresés címzettek szerint lehet külső vagy belső, a végrehajtás módja szerint írásbeli vagy szóbeli, valamint lehet személyes megkeresés is.⁵

A külső megkeresés címzettje állami és helyi önkormányzati szerv, más hatóság, köztisztviselő, gazdálkodó szervezet, alapítvány, közalapítvány, társadalmi szervezet, a belső megkeresés címzettje pedig rendőri (vagy más nyomozó) szerv. Az előbbi esetében a meg-

keresés tájékoztatásra, adatok közlésére, átadására, iratok rendelkezésre bocsátására, az utóbbi esetében pedig nyomozási (eljárási) cselekmények végrehajtására irányul.⁶

A gyakorlatban legtöbbször írásbeli megkeresésre kerül sor, a szóbeli megkeresés előkészítő, kiegészítő szerepet tölt be.

Nyomozók, vizsgálók egyöntetű véleménye az, hogy a megkeresést teljesítő társszervek arra koncentrálnak, hogy az átiratban foglaltakat a legkevesebb energiárfordítással teljesítsék a rendelkezésre álló határidőn belül, ez azt eredményezi, hogy a megkereső szerv által elvárt érdemi munka legtöbbször elmarad.

E vázolt problémát a nyomozások során sok esetben úgy kezelik, hogy az „érzékeny”, fontos ügyeket a célszerűség elvét követve oldják meg. Ez azt jelenti, hogy az elküldött megkeresést követően a két szerv a megkeresés teljesítése során összedolgozik.

Természetesen a saját területét, a helyi viszonyokat kiválóan ismerő rendőri szerv gyorsabban és gazdaságosabban tudja végrehajtani a feladatot, azonban mégis indokoltá válhat, hogy akár távolsággal vagy hely- és személyismeret hiányával összefüggő problémák ellenére a feladatot az illetékességi területén kívül is az ügyben eljáró hatóság végezze el.

Példaként említhető, hogy a területileg illetékes szerv nem rendelkezik a végrehajtáshoz szükséges személyi-technikai feltételekkel, eszközökkel, vagy elengedhetetlen az előzményekre vonatkozó olyan részletes ügyismeret, amelyet az iratok megküldése sem biztosítana. A gyorsasághoz fűződő érdek miatt is indokolt lehet a közvetlen együttműködés.

1.2. A puhatolás

Lényegét tekintve az adatgyűjtés azon formája, amikor a valódi cél felfedése nélkül, illetve azt leplezve végeznek a nyomozók információszerzést. Nyilvánvaló, hogy az adatgyűjtésnek e speciális formája során indokolt a valódi nyomozási cél leplezése, ilyen lehet az eredményes, sikeres nyomozás védelme, valamint az, hogy illetéktelenek tudomására jusson olyan információ, melynek segítségével tájékoztatást kaphatnak az adott ügyről. Összességében a nyomozás érdeke kívánja meg a fedést.⁷

Akkor kell az adatgyűjtés ezen formájához nyúlni, amikor maga az adatszolgáltató személye bizonytalansági tényezőt rejt az ügyben, ezért az adatszolgáltató nem tudhatja meg, hogy ténylegesen miért beszélgetnek vele, főleg nem, hogy melyek azok a fontos, releváns kérdések, melyekre a nyomozók kíváncsiak. Sok esetben a nyomozó személyének kiléte is rejtve marad.

A fentiek egyértelműen mutatják, hogy a puhatolás elsősorban a felderítést segíti. Ehhez a munkához nagy

³ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 51–58. o.

⁴ Illár Sándor (szerk.): Krimináltaktika – tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére, BM Kiadó, Budapest, 1983. 44–62. o.

⁵ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 60–64. o.

⁶ Bócz Endre (szerk.): Kriminálisztika 2. Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004. 751–752. o.

⁷ Balláné – Kunos – Lakatos: Bevezetés a kriminalisztikába, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004., 89–96. o.

tapasztalatra, jó kapcsolatteremtő, kommunikációs készségre, pszichológiai ismeretekre van szükség.⁸

1.3. Környezettanulmány készítése

A környezettanulmányozás célszemély vagy objektum szükséges mértékű megismerését szolgálja. Egy olyan komplex, célirányos adatgyűjtés, melynek során adatforrásokat, adatgyűjtési módszereket kombinálnak oly módon, hogy annak eredményeként egy jól összeállított adathalmaz, környezettanulmány (továbbiakban: KT) jöjjön létre.

Ez a feldolgozás lehetőséget teremt meghatározott személy (célszemély) megismerésére, egy adott esemény hátterének, körülményeinek feltárására, illetve minden olyan információ beszerzéséhez, mely később a nyomozáshoz szükséges lehet.⁹

Vannak esetek, amikor kötelező környezettanulmányt készíteni, ilyen a fiatalkorúak ellen folytatott büntetőeljárás, körözési munka során az eltűnt felkutatása, távollét, eltűnés tisztázása, valamint ide sorolható még az operatív munka meghatározott körülményeinek tisztázása is.

A környezettanulmány elkészítése egy speciális feladat, minden ügyben más célra irányulhat, esetenként különböző információkra lehet szükség. Ebből fakadóan nincs törvényben, miniszteri rendeletben kötelezően előírt iratminta, formai követelmény.

Összefoglalva a célszemély kapcsolatai, tulajdonságai, szokásai, életvitele, vagyoni háttere, illetve célobjektum esetén annak megközelíthetősége, rendelkezése, használatával kapcsolatos jellemzői jelölhetőek meg a környezettanulmány lehetséges főbb összetevőiként.¹⁰

Kapcsolatok értékelésénél minden apró részlet fontos lehet, így a célszemély családi-rokoni, baráti, szexuális, munkahelyi, bűnözői ismeretségei, illetve, hogy ezek a kapcsolatok milyen irányban és mértékben befolyásolhatják a célszemélyt.

Életviszonyok, személyes tulajdonságok minősítésénél fontos tényezők lehetnek az értékelt vagyoni körülményei, szokásai, életmódja, egészségi, testi-szellemi állapota, jellembeli tulajdonságai, fogyatékosága, esetleges különleges képességei.

A vizsgálat során ki kell térni a célszemélynek az adott eseményben betöltött szerepére is. Elkövető, sértett vagy tanú; mik voltak az indítékai, milyen magatartást tanúsított az esemény előtt, alatt vagy után, hogyan vált az ügy szereplőjévé, hatósággal való együttműködése, magatartása.

Gyanúsítottól készített KT esetén akár döntő jelentőségű információkhoz is juthatnak a nyomozók, feltárhatja a felderítési szempontból fontos tényeket,

például: elkövetés indítékát, gyanúsított tartózkodási helyét, felfedheti, hogy ártatlan, gyanúba keverték, a körülmények áldozata lett stb.

Sértettről, tanúról készített környezettanulmánynál kiemelendő az áldozattá válás körülményének tisztázása, az adatok, vallomás értékelésénél a szavahihetőség, megbízhatóság, emlékezet-kiesés feltárása.

1.4. A megfigyelés

A figyelés jogi fogalmát a rendőrségről szóló törvény határozza meg, miszerint „a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható és vele kapcsolatban lévő személyt, valamint a bűncselekménnyel kapcsolatba hozható helyiséget, épületet és más objektumot, terep- és útvonalszakaszt, járművet, eseményt megfigyelhet, arról információt gyűjthet, az észlelteket hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel (a továbbiakban: technikai eszköz) rögzítheti...”¹¹

Ez a jogintézmény a rendőri jelenlétnek egy speciális leplezett változata, az adatgyűjtés vizuális módja, olyan felderítési cselekmény, melynek fontos eleme, hogy sem a célszemélyek, sem más illetéktelenek nem szerezhetnek tudomást a hatóság jelenlétéről és a megfigyelés céljáról sem. A nyomozás sikeressége érdekében gondos előkészítést és körültekintető, fegyelmezett végrehajtást igényel.

Személyek megfigyelés esetén tevékenységük, magatartásuk, mozgásuk, kapcsolatrendszerük, életmódjuk kerül felderítésre, dokumentálásra. A nyomozók beépülnek a bűncselekmény elkövetésével gyanúsítható személyek mindennapi életébe, melynek jelentős része a mindenki által látogatható közösségi terekben zajlik. Az életmód, életvitel megfigyelése nagy segítséget nyújthat a verziók kialakításában, ilyen lehet például a célszemély feltűnő költekezése, vagyongyapodása, esetleges értékesítési tevékenysége.¹²

Ezen úton-módon felfedhetők a célszemély kapcsolatai, búvóhelyei, szándékai, életmódja, utazási szokásai, napirendje, ezeknek az információknak gyakran nincs önálló jelentősége, de az esetleges tettenérés megszervezéséhez, leleplezéshez, elfogáshoz, illetve az újabb bűncselekmény elkövetésének megakadályozásához nélkülözhetetlen információkkal szolgálnak.

Számos ügy kapcsán sor kerülhet különböző tárgyak megfigyelésére is, ennek leggyakoribb esetei az ellopott és elrejtett tárgyak, vagy a sorozat-elkövetések által veszélyeztetett tárgyak, így különösen a járművek, üzemi berendezések, közlekedési jelzések.

A figyelés másik terepe az objektumok – lakóépület, üzem, pályaudvar, üzlet, szórakozóhely, strand –, helyiségek, létesítmények, terep- és útvonalszakaszok forgalma, kik, mikor, milyen célból jelennek meg az

⁸ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 64–69. o.

⁹ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 69–75. o.

¹⁰ Illár Sándor (szerk.): Krimináltaktika – tankönyv a Rendőrtisztviselői Főiskola hallgatói részére, BM Kiadó, Budapest, 1983., 145–160. o.

¹¹ 1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről 64. § (1) bekezdés d) alpont

¹² Bócz Endre (szerk.): Kriminálisztika 2. Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004. 715–716. o.

adott helyen, mikor távoznak, mit hoz-visz magával a látogató, a keresett személy az objektumban tartózkodik-e.¹³

1.5. A lakosság bevonása az adatgyűjtésbe

Mivel a bűnüldözés össztársadalmi érdek, ezért a lakosság feladata, hogy támogassa a rendőrség munkáját, ne legyen közömbös a jogsértésekkel szemben, közölje a tudomására jutott információkat és nyújtson segítséget a bűnüldöző szervezeteknek.

A lakosság adatgyűjtésbe bevonására számos lehetősége van a rendőrségnek, egyrészt tömegkommunikációs eszközök útján, ún. „zöld számok” segítségével, másrészt plakátok, hirdetések, internet útján.¹⁴

Ez a propaganda munka elsősorban megelőzési célokat szolgál, így nem kifejezetten az adatgyűjtéshez sorolható, de ettől függetlenül a rendőrség bűnmegelőzési szerveinek a tevékenysége is hozzájárul az adatgyűjtés feltételeinek megteremtéséhez.

A tájékoztatás alaptétele a nyomozás titkosságának elve, a megdondatlan, hibás tájékoztatás egyrészt titoksértéshez, másrészt a lakosság megtévesztéséhez is vezethet.

A sajtó sok esetben segítséget nyújt a nyomozáshoz, ugyanakkor a tömegkommunikációs eszközök rengeteg olyan információt tesznek közzé, amelyek hátráltatják a munkát.

A sajtóhoz a rendőrség felhívás, sajtótájékoztató és nyilatkozat formájában juttathat el előre, világosan, közérthetően megfogalmazott híryanagot. Sokszor előfordul, hogy nem minden sértett tesz feljelentést, esetleg a sértett nem is tudja, hogy bűncselekmény áldozatává vált, a tárgykörözési munkában, illetve a személykörözési feladatok teljesítéséhez szinte nélkülözhetetlen a tömegkommunikációs eszközök igénybevétele.

1.6. A kriminalisztikai csapda

A tettenérés megszervezése, avagy a csapda olyan krimináltechnikai eszköz, taktikai fogás, amely a bűncselekmény vagy bűncselekmény-sorozat megszakítását, felderítését teszi lehetővé, valamint alkalmazható valamely cselekmény bekövetkezésének jelzésére, menetének feltárására, dokumentálására egyaránt.

A csapda állítás jelentősége, hogy olyan bűncselekmények megoldásában nyújt segítséget viszonylag kis költséggel, gyorsan és hatékonyan, amelyek során a szokványos eszközök kevésnek bizonyulnak, a gyanúsított kör, az elkövető leleplezése lehetetlen feladat vagy csak hosszú idő elteltével valósítható meg.¹⁵

A csapda fajtáját az ügy körülményeitől és az elrendő céltól függően kell megválasztani.

A kriminalisztikai csapdák fajtái: technikai, személyi, kombinált és az egyéb (operatív) csapdák. Krimináltechnikai csapdák a nyomcsapda, tárgycsapda, elektronikus csapda, valamint a vegyszeres csapda.

A technikai csapdák tipikusan azokban az esetekben alkalmazandóak, amikor az elkövető egy ún. „belső körből” kerül ki, tehát olyan személyes csoportjából, akik ismerik egymást, rendszeresen találkoznak, ilyenek többek között a közösségi intézmények (sportlétesítmények, oktatási intézmények, óvodák, klubok, standok), a munkahely és az ahhoz tartozó helyiségek (öltöző, raktár, telephely, iroda, műhely).¹⁶

A nyomcsapdának rendszerint olyan tárgy alkalmas, amely egyben jó nyomhordozó is, képes jó minőségben visszatükrözni a rajta létrejött anyagi elváltozást, mintavétel céljára alkalmas.

A nyomozóknak arra is figyelniük kell, hogy a csapdaalany lehetőség szerint fogja meg a tárgyat, ugyanakkor ne vihesse magával azt.

Tárgycsapda alkalmazására leggyakrabban gépjárműlopások esetében kerül sor, melynél a maximális siker elérése érdekében a járművet nyomkövető eszközzel is felszerelhetik.

Az elektronikus csapdák legfőbb jellemzője, hogy általában a cselekmény és annak elkövetője – optikai úton – rögzítésre kerül, ilyenek a fotó-, illetve a videocsapdák.

Vegyszeres csapda telepítésének alapja, hogy az észrevétlenül elhelyezhető legyen a bűncselekmény elkövetésének várható helyszínén, valamint a csapdaanyag megfelelő eljárással egyértelműen azonosítható legyen, ezek leggyakrabban különböző festékek, porok, paszták.

A kriminalisztikai munka során sok esetben kerül alkalmazásra a személyi csapda, amikor a tettenérést, az elfogást rendőri erővel kell végrehajtani, és nem indokolt technikai csapda telepítése. „A»csapdatárgy«” az adott feladatra önként vállalkozó személy, aki a korábbi, személy ellen irányuló, sorozatjelleggel elkövetett bűncselekmények helyszínén, a korábbi elkövetések időpontjában és az elkövető érdeklődését felkeltő megjelenéssel (testalkat, ruházat stb.) mozog.¹⁷

A személyi és a technikai csapda együttes alkalmazását kombinált csapdának nevezzük.

A csapdatelepítés feltételeit gyakorlati tapasztalatok igazolják, egyik főszabálya, hogy csapdát provokatív jelleggel nem szabad állítani.

1.7. Titkos információgyűjtés és adatszerzés

A súlyos, vagy másképpen jelentős ügyek sikeres megoldásához a nyomozásban eljáró hatóságok titkosan gyűjtött, illetve szerzett információkkal, adatok-

¹³ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 81–84. o.

¹⁴ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 91. o.

¹⁵ Bócz Endre (szerk.): Kriminálisztika 2. Duna Palota és Kiadó, Budapest, 2004. 741–744. o.

¹⁶ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 92–98. o.

¹⁷ Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004. 109. o.

kal biztosítják az ügyek felderítését és szereznek be bizonyítékokat.

E tevékenységüket formális keretek között – rendőrségi törvény, büntetőeljárásról szóló törvény, valamint belső utasítások alapján – végzik. Ennek során a felderítő szervek titkos információgyűjtést, valamint titkos adatszerzést folytatnak.

A nyomozáson belül végzett titkos adatgyűjtés – különösen a szervezett bűnözéshez kapcsolódó bűncselekmények esetében – rendszerint nélkülözhetetlen eszköze a sikernek.

Hazai szabályozásunk szerint a titkos felderítésnek két formája ismeretes:

- a titkos információgyűjtés, amelyet rendszerint a nyílt büntetőeljárás megindítását megelőző szakaszban teljesítenek, ennek szabályait a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény VII. fejezete, valamint egyéb szervezeti normák tartalmazzák,
- a titkos adatszerzés, amelyet a büntetőeljárás keretei között, a nyomozás elrendelését követően alkalmaznak.¹⁸

1.7.1. Titkos információgyűjtés

A titkos információgyűjtés fogalmát az Rtv. 63. § (1) bekezdése a következőképpen határozza meg:

„A rendőrség bűncselekmény elkövetésének megelőzése, felderítése, megszakítása, az elkövető kilétének megállapítása, elfogása, körözött személy felkutatása, tartózkodási helyének megállapítása, bizonyítékok megszerzése, valamint a büntetőeljárásban részt vevők és az eljárást folytató hatóság tagjainak, az igazságszolgáltatással együttműködő személyek védelme, valamint az e törvényben meghatározott költségvetési szervek bűnmegelőzési, bünfelderítési célú ellenőrzése érdekében – törvény keretei között – titokban információt gyűjthet.”

A felderítő szervek törvényben meghatározott keretek között, egyrészt saját döntésük alapján, másrészt az ügyész hozzájárulásával, illetőleg a bíró előzetes engedélyével (külső engedélyezési forma) vehetik igénybe és alkalmazhatják a felderítés módját, ami a titkos információgyűjtés erőinek, eszközeinek és módszereinek kombinált alkalmazását jelenti.

A titkos információgyűjtés alkalmával a hatóságok alapjogokat érinthetnek és korlátozhatnak. Az alkalmazott eszközök és módszerek meghatározott része bírói engedélyköteles, ezeket a szakma bírói engedélyhez kötött különleges eszköznek nevezi.

Az Rtv. 69. § (1) bekezdése határozza meg a bírói engedélyhez kötött eseteket:

- magánlakást titokban átkutathat, az észlelteket technikai eszközökkel rögzítheti,
- a magánlakásban történeteket technikai eszközök segítségével megfigyelheti és rögzítheti,
- postai küldeményt, valamint beazonosítható sze-

mélyhez kötött zárt küldeményt felbonthat, ellenőrizhet, és azok tartalmát technikai eszközzel rögzítheti,

- elektronikus hírközlési szolgáltatás útján továbbított kommunikáció tartalmát megismerheti, az észlelteket technikai eszközzel rögzítheti, valamint
- számítástechnikai eszköz vagy rendszer útján továbbított, vagy azon tárolt adatokat megismerheti, rögzítheti és felhasználhatja.

A bíróság a különleges eszköz alkalmazását, igénybevételeként legfeljebb 90 nappal engedélyezheti, és azt 90 nappal ismételten meghosszabbíthatja.

Ezt a szabályozást az Rtv. 71. § (3) bekezdése tartalmazza, melyről elmondható, hogy nem egységes jogalkalmazást generált az elmúlt időszakban, azaz a hivatkozott törvényhely alkalmazása kapcsán ellentétes jogértelmezésre jutottak a bíróságok.

A bírói engedélyhez kötött különleges eszköz alkalmazásának időtartamát a Pesti Központi Kerületi Bíróságon az alap határidő 90 napon túli időtartamát ismételten, több alkalommal 90 nappal meghosszabbították.

Ezzel szemben a Pécsi Ítéltábla egy 2010-es ítéletében úgy határozott, hogy a titkos információgyűjtés esetén legfeljebb 90 nappal engedélyezhető, és ezt a határidőt az engedélyező indokolt esetben csak egyszeri 90 nappal hosszabbíthatja meg, ezáltal titkos információgyűjtés folytatására a hatóságoknak tehát legfeljebb 180 nap áll rendelkezésre. A 90 + 90 napos határidő objektív, az semmilyen módon nem hosszabbítható meg.

A törvényben meghatározott határidő a hatóságoknak arra biztosít lehetőséget, hogy ezen időszak alatt – bármely különleges eszköz alkalmazásával – a nyomozás elrendeléséhez elegendő bizonyítékot gyűjtsön.

Az ítélet indokolása többek között kitér arra is, hogy a bűnüldözés kockázata az államot terheli, és a jogállamban a bűnüldözés is csak szigorú, az anyagi és az eljárásjogi szabályok által meghatározott rendben folyhat.

A törvényhozói akarat egyértelművé tétele érdekében a törvényszöveg pontosítására lenne szükség.

Véleményem szerint, ha a törvényalkotó a titkos információgyűjtés keretében folytatott bírói engedélyhez kötött különleges eszköz alkalmazását az arra feljogosított hatóságok részére legfeljebb 180 nappal biztosítja, akkor a szöveg helyesen:

„A bíró a különleges eszköz alkalmazását, illetve az eszköz igénybevételeként legfeljebb 90 nappal engedélyezheti, illetőleg – a 70. § (2) bekezdése szerinti kérelemre – legfeljebb egy alkalommal további 90 nappal meghosszabbíthatja.”

Ha pedig a törvényalkotó a titkos információgyűjtés keretében folytatott bírói engedélyhez kötött különleges eszköz alkalmazását az arra feljogosított hatóság részére 180 napon túl is biztosítja, akkor a szöveg helyesen:

¹⁸ Bócz Endre–Finszter Géza: Kriminálisztika joghallgatóknak, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 283–286. o.

„A bíró a különleges eszköz alkalmazását, illetve az eszköz igénybevételét esetenként legfeljebb 90 napra engedélyezheti, illetőleg – a 70. § (2) bekezdése szerinti kérelemre – 90 nappal ismételtén, több alkalommal is meghosszabbíthatja.”

A felderítést végző hatóságoknak bűnüldözési feladataik teljesítése érdekében természetesen számos más bírói engedélyhez nem kötött erő, eszköz és módszer áll rendelkezésre.

Ennek részletes felsorolását az Rtv. 64. § (1) bekezdése tartalmazza:

- informátor, bizalmi személy vagy a rendőrséggel titkosan együttműködő más személy igénybevétele;
- fedett nyomozó igénybevétele;
- saját személyi állománya, valamint a vele együttműködő személy és rendőri jelleg leplezésére, védelmére fedőokirat kiállítása, felhasználása, fedőintézmény létrehozása, és fenntartása;
- megfigyelés, valamint az észlelte hang, kép, egyéb jel vagy nyom rögzítésére szolgáló technikai eszközzel való rögzítése;
- a bűncselekmény elkövetőjének leleplezésére vagy a bizonyítás érdekében – sérülést vagy egészségkárosodást nem okozó – csapda alkalmazása;
- mintavásárlás, továbbá álvásárlás, bizalmi vásárlás, bűnszervezetbe való beépülés;
- ha a bűncselekmény megelőzésére, felderítésére, az elkövető elfogására, kilétének megállapítására nincs más lehetőség, a sértettet szerepkörében – életének, testi épségének megóvása érdekében – rendőr igénybevételével való helyettesítése;
- hírközlési rendszerekből és egyéb adattároló eszközökből információ gyűjtése.¹⁹

1.7.2. Titkos adatszerzés

Titkos adatszerzés Be. 200. § (1) bekezdése szerint bírói engedély alapján az elkövető kilétének, tartózkodási helyének megállapítása, elfogása, valamint bizonyítási eszköz felderítése érdekében a nyomozás elrendelésétől a nyomozás iratainak ismertetéséig az érintett tudta nélkül folytatható.

A bírói engedélyhez kötött különleges eszköz alkalmazásának tárháza egy eszközzel szűkül a bírói engedélyhez kötött titkos információgyűjtéshez képest, mégpedig nem alkalmazható a magánlakás titkos átkutatása és az ott észlelte technikai eszközzel való rögzítése.

Titkos adatszerzést elsősorban a gyanúsítottal, illetve azzal a személlyel szemben lehet alkalmazni, aki a bűncselekmény elkövetésével a nyomozás addigi adatai alapján gyanúsítható; mással szemben csak akkor, ha a gyanúsítottal való bűnös kapcsolatára adat merült fel. A titkos adatszerzésnek nem akadályozza,

hogy esetleg elkerülhetetlenül érint kívülálló személyt.²⁰

Titkos adatszerzésnek csak akkor van helye, ha megalapozottan feltehető, hogy más módon a bizonyíték beszerzése kilátástalan, vagy aránytalanul nagy nehézséggel járna, és a titkos adatszerzéssel a bizonyíték beszerzése valószínűsíthető.

A bírói engedély legfeljebb kilencven napra szól; ez az időtartam ismételt indítványra egy alkalommal legfeljebb kilencven nappal meghosszabbítható. Ha a bíróság az indítványnak helyt ad, és az engedélyezés idején a titkos adatszerzés indítvány szerinti kezdő időpontja már elmúlt, az alkalmazás kezdő időpontja az engedélyezés napja.

A Be. 203. § (5) bekezdése véleményem szerint pontosabb, precízebb az engedélyeztetés intervallumát tekintve, ugyanis kilencven nap után az ismételt indítványt követően egy alkalommal és legfeljebb kilencven nappal maximalizálja a titkos adatszerzés időtartamát.

Szaktervezésem második felében egy olyan nyomozási formát, véleményem szerint olyan speciális adatgyűjtést kívánok bemutatni, amely elsősorban az adattárakban való keresésben, kutatásban teljeseedik ki, maximálisan kihasználva a technikai fejlődés adta lehetőségeket (számítástechnika, adattárak, egyéb nyilvántartások).

A klasszikus, vagy hagyományos adatgyűjtésektől az alábbiak különböztetik meg:

- számítógépes kutatás az adattárakban, nyilvántartásokban,
- ezek az adattárak rendőrségi-bűnügyi (hazai és nemzetközi) és más nyilvántartások – hivatalok, magánszemélyek, vállalkozások adatai, szolgáltatók pl. közmű, energia, közlekedés, posta stb. – rögzített információit tartalmazza,
- adott nyomozás során beszerzett információk alapján összeállított kritérium rendszereknek megfelelő személyek utáni keresés, kutatás, szűkítés.²¹

A fenti ismérvek alapján azt is mondhatjuk, hogy a hagyományos adatgyűjtésből kinő az úgynevezett **raszternyomozás**.

II. A raszternyomozás jelentősége

Az integrált bűnüldözés elengedhetetlen része azon releváns információk összegyűjtése, amelyek úgy a bűnügyi, mint az ún. civil és nemzetközi adattárakból nyerhetőek.

Ez a szűrő-kutató munka a nyomozás kezdeti fázisától indul, de értelemszerűen szinte végig kíséri az egész felderítési és vizsgálati eljárást.

¹⁹ Bócz Endre–Finszter Géza: Kriminálisztika joghallgatóknak, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 297–298. o.

²⁰ Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminálisztika joghallgatóknak, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 305–309. o.

²¹ Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminálisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009. 236–237. o.

Az általam ismertetett adatbázisok ún. regisztrált információinak teljes körű, aránylag rövid időn belüli összevetése, szűkítése, hálószerű összefüggés-keresés alapján lehetőséget teremt, hogy akár íróasztal mellől is elkövetőhöz vagy elkövetői körhöz vezessen.

Az adatbankok által nyújtott lehetőségek maximális kiaknázása nagyban megkönnyítheti, eredményessé teheti a nyomozói munkát, ezáltal több idő jut a klasszikus kriminalisztikai gondolkodásra. Lényegesnek tartom, hogy az adatszerzés összhangban legyen a bűncselekményekhez kapcsolódó tényszerű információkkal.

Magyarországon ez a modell, az ún. raszter nyomozás ténylegesen nem alakult ki, értelemszerűen jogi alapjai sincsenek lefektetve, mindazonáltal a beszerzett információim alapján a különböző nyomozásokhoz az eljárások irányítói igyekeznek kihasználni az adatbázisok adta lehetőségeket.

A Német Szövetségi Köztársaság nyomozó hatóságai már az 1970-es években megfogalmazták, és azóta is alkalmazzák az adattárakból nyerhető információk összevetésén alapuló (összefüggés-keresés) „Rasterfahndung”-ot.

Törvényi előírásait és feltételeit a német büntetőjog és büntetőeljárás jog is tartalmazza, melynek értelmében a Szövetségi Nyomozóhivatal lekérhet nyilvános és nem nyilvános helyekről személyre vonatkozó adatokat meghatározott csoportokról, – más adatállományokkal való összehasonlítás céljából –, amennyiben az állam biztonságát, valamint személyek testi épségét, életét vagy szabadságát veszélyeztetik vagy a tulajdon védelme érdekében az szükséges.²²

A veszélyhelyzet megállapításához olyan konkrét adatokra van szükség, amelyek bűncselekmény bekövetkezését prognosztizálják.

A Bundeskriminalamt (BKA) szövetségi nyomozóhatóság definíciója alapján a Rasterfahndung nem más, mint automatizált összeegyeztetése, összevetése a különböző személyi adatállományoknak, azzal a céllal, hogy azáltal kiszűrjék, redukálják azoknak a személyeknek körét, akik az előzetesen megállapított feltételeknek megfelelnek.

A raszter nyomozás atyja Horst Herold, a BKA egykori vezetője. Ezt a nyomozási metodikát, a '70-es években tapasztalt Német Szövetségi Köztársaságot nagyfokban veszélyeztető terrorista cselekmények (RAF) hívták életre.²³

A kutatások segítségével, az ún. raszter kritériumoknak megfelelő adatok alapján, a terroristák egyes eljárásait fel tudták deríteni.

Ezt úgyis lehet jellemezni, hogy a különböző szűrő munka megjelenítésével az adatállományok hálószerű kutatásával az egyes személyek „fennakadtak a kifésített hálón”.²⁴

Az elkövető kilétének megállapítása mindig izgalmas feladatnak ígérkezik. Felderíteni, megállapítani egy súlyos bűncselekmény elkövetőjét, aki megtesz mindent annak érdekében, hogy kiléte a hatóságok előtt homályban maradjon.

Másrészt a mai modern bűnüldözésben a különböző adatbankok, valamint a számítástechnika nagyon nagy lehetőséget biztosít ahhoz, hogy az ún. klasszikus utánajárásos, „talpalásos” nyomozás, adatgyűjtés helyett, vagy azokkal párhuzamosan – kritériumoknak megfelelő szűrő-kutató munka segítségével – derítsük fel az ismeretlen elkövetőt.

1. Történeti áttekintés

A bűnügyi adatkezelés a XIX. század végén, az akkori kezdetleges rendőrségi nyilvántartásokkal bontakozott ki. Természetesen ez manuális gyűjtést, adattárolást és felhasználást jelentett.

Jellemzője volt, hogy adott illetékességi területen képződött, elsősorban a nyomozók szakmai tapasztalataihoz igazodott.

A XX. század kezdetén – ahogy a hírközlési technika fejlődött – a fenti kezdetleges rendszert váltották fel a központi adattárak. Ezek a nyilvántartások már inkább tekinthetők a kriminalisztika eszköztárához. A regionalitást felváltotta a központosítás, ez azt is jelentette, hogy nem a közvetlen felhasználók kezelésében voltak az adattárak, hanem a Belügyminisztérium szervezetébe integrálódtak. Ez a struktúra megmaradt a II. világháborút követően is, majd 1953-tól az ún. rendőrmisztérium igazgatása politikai-hatalmi eszköznek használta, ez által a központi nyilvántartás elvesztette a korábban kialakult homogenitását.²⁵

1964-től bevezetésre került a bűnügyi statisztika, így az adattárak nem a nyomozásokat támogató eszközként, hanem az állampárt információs monopóliumaként működtek. Ezzel párhuzamosan a pontos és gyors adatbevitel jelentősen romlott.

A '80-as évek elején a megyei rendőr-főkapitányságokon helyi számítógépes nyilvántartásokat építettek ki, de ezek egymással nem voltak kompatibilisek, viszont a helyi bűnüldözésben jól hasznosultak. Megállapítható, hogy az ún. rendszerszemlélet eddig még nem alakult ki.²⁶

1987-ben történt az alábbi eset, amelyet autentikus forrásból, egy nyomozótól tudtam meg:

Megyeszékhelyi rendőrkapitányság nyomozói idősebb ember sérelmére besurranás módszerével elkövetett lopás ügyében folytattak nyomozást. Az ügy előadójának a helyszíni szemle adatai és az elvégzett adatgyűjtés információi álltak rendelkezésére, azonosításra alkalmas ujjnyom, valamint jó személyleírás az elkövetőről. A személyleírás alapján hozzávetőlegesen 10 olyan személy jöhetett számításba, akire illet a megadott sze-

²² Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997: § 20j (1) Rasterfahndung

²³ Dieter Schenk: Der Chef. Horst Herold und das BKA. Spiegel-Buchverlag, Hamburg 1998. 22–28. o.

²⁴ Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest–Pécs, 2009. 236–237. o.

²⁵ Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatónak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 257. o.

²⁶ Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatónak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 258. o.

mélyleírás és korábban hasonló jellegű bűncselekményt követek el, ezáltal ujjnyomatlapjuk a központi adattárban rendelkezésre állt. Kérte a 10 fő vonatkozásában a helyszíni ujjnyom összehasonlítását.

Az összehasonlító vizsgálat eredményeképpen a 10 főből 1 főt azonosított a szakértő.

A példa lényege, hogy a nyomozó íróasztal mögül derítette fel az elkövetőt.

Az 1990-es rendszerváltozást követően a Belügyminisztériumban új struktúra formálódott, országos hatáskörű rendvédelmi szervként önállósult az országos rendőr-főkapitányság.

Ez azt is jelentette, hogy a szakmai és a politikai irányítást szétválasztották.

A rendőrségi adatkezelésnek megteremtették jogszabályi alapjait és feltételeit, legfontosabb a rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV. törvény, valamint az 1999. évi LXXXV. törvény a bünyogi nyilvántartásról.

Kijelenthetjük, hogy a nyilvántartások, adattárak kriminalisztikai eszközként történő továbbfejlesztése elkezdődött, mely napjainkban is formálódik új struktúrák létrejöttével.

„A rendőrség szervei adatkezelési célból más rendőri, bűnüldöző, nemzetbiztonsági, igazságszolgáltatási és közigazgatási szervtől, valamint – törvény rendelkezése alapján – az adattal rendelkező más szervtől, a felhasználás céljának és jogalapjának megjelölésével adatokat vehetnek át. Az adatátvétel tényét mind az adatátadó, mind az adatátvevő szervnél dokumentálni kell.”²⁷

„A rendőrség által bűnüldözési célból gyűjtött és tárolt személyes adatokat – ha törvény eltérően nem rendelkezik – csak bűnüldözési célra lehet felhasználni. A bűnüldözési célból kezelt személyes adatok körét azokra az adatokra kell korlátozni, amelyek ténylegesen veszély elhárításához, illetőleg meghatározott bűncselekmény megelőzéséhez, felderítéséhez, bizonyításához szükségesek.”²⁸

2. Az adat, információ fontossága

Az adat fogalmát többféleképpen lehet meghatározni.

Számunkra, e különleges nyomozás esetében, úgy lehetne körülírni, hogy valakinek, valaminek a megismeréséhez hozzásegítő tény, mely valójában a valóság egy mozzanatát, vagy mozzanatsorozatát fejez ki.²⁹

Nagyon fontos, hogy mire vonatkoztatjuk az adatot, személyre, tárgyra vagy eseményre, e nyomozásban az adat személy vagy személyek külső megjelenésére, viselkedésére, jelenlegi és jövőbeni magatartására utalhat, ugyanis számunkra a rászternyomozás első sorban esemény, eseménysorozat megismerésére, azaz felderítésre szolgál.

²⁷ Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatónak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 261. o.

²⁸ Bócz Endre – Finszter Géza: Kriminalisztika joghallgatónak. Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008. 262. o.

²⁹ Magyar értelmező kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007. 5. o.

A nyomozás szempontjából az információ az adat hírtartalma, amivel kiegészülnek az ügyre vonatkozó már meglévő ismeretek.³⁰

Ezen adatok – amennyiben kiállják az ellenőrzés próbáját – ún. bizonyító erejű adatokká válnak, és felhasználhatóak a felderítésben.³¹

Az adott bűncselekmény nyomozásához, annak elkövetőjének felderítéséhez az általunk használt adattárak regisztrált információk halmazából állnak, amelyek a hosszú évek során keletkeztek és folyamatosan bővülnek.³²

3. A számítástechnika szerepe

A számítógépes nyilvántartási rendszerek napjainkra történő kiteljesedése új lehetőségeket biztosít korszerű bűnüldözési modell kidolgozására.

A rendelkezésre álló adattárakban tárolt adatok országos méretű hozzáférhetősége sokszorosára növeli a nyomozók lehetőségeit, keresésre, kutatásra olyan esetben is, amikor előzőleg felállított ún. feltételrendszernek kívánunk megfeleltetni bizonyos információkat, ugyanis ez a lényege a rászternyomozásnak.

Lényegében a személyre szabott feltételrendszerek pontosításával, de úgy is fogalmazhatjuk, hogy a személyre szabott kritériumok megfelelésével szűkíthető az a lehetséges elkövetői kör, akik fennakadhatnak a „kifeszített hálón”, és az sem zárható ki, hogy egyetlen egy személyre szűkül a kutatás. Mindez megtehető akár íróasztal mögött ilye is.

A számítógép nemcsak a jelenlegi nyilvántartások adatait tudja percek alatt aktivizálni, hanem lényegesen többre is képes.³³

A nyilvántartásokban elfekvő adathalmaz információként való hasznosíthatóságát a komputer képes rendkívül rövid idő alatt teljesíteni, az egymást kiegészítő információk birtokában a nyomozást az ismeretlen tettes ellen elősegíti.

A nyomozás így valójában kiterjed minden olyan adattárra, amiből a felállított kritériumoknak kívánunk megfeleltetni addigi információkat.

A klasszikus bünyogi rendőrségi adatokon kívül érdemes a kutatásokat kiterjeszteni a civil adattárakra is, így például:

- mobiltelefon-szolgáltatások adatai - híváslisták elemzése, átjátszótorony-információk kiértékelése,
- autópálya-fényképfelvételek értékelése,
- bankszámla-információk lekérdezése, bankautomaták felvételeinek értékelése,
- benzinkutak kamerái által készített felvételek vizsgálata,

³⁰ Balláné – Borszéki – Lakatos: Kriminálmetodológia, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000., 50. o.

³¹ Balláné – Borszéki – Lakatos: Kriminálmetodológia, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000., 51. o.

³² Déri Pál: Korszerű nyomozás-szervezés, 2005 <http://www.rendeszet.hu/Anyomozas.doc>, 23. o.

³³ Déri Pál: Korszerű nyomozás-szervezés, 2005 <http://www.rendeszet.hu/Anyomozas.doc>, 23–25. o.

- légi közlekedésben résztvevő személyes adatainak lekérdezése,
- az Internet adta lehetőségek kihasználása: különböző közösségi portálok felhasználóinak adatai (Iwiw, Facebook stb.).

A felsorolás nem teljes körű, példálózó jellegű, természetesen napról napra bővül/bővíülhet.

A következő példa a civil és a rendőrségi adattárak együttes használatából adódó felderítést mutatja be.

A rendőrtiszttel együttműködő személy információt szolgáltatott egy bűncselekmény kapcsán. Megyeszékhelyi városban, frekventált szórakozóhelyen egy bizonyos személy látja el a vendégeket parti drogokkal. Az illetőnek a gúnynevét tudta megmondani, valamint egy jellegzetes tetoválás leírását, amely jól látható a személy vállán. A rendőrtiszt ezt követően a Facebook nevű közösségi oldalon a keresési opcióknál beállította becenevnek az illető gúnynevét, és elindította a keresést. Három találat volt, majd megvizsgálta mindhárom személyt, és az egyik képen a keresett személyre talált, mert fürdőnadrágban pózolt nagy értékű Audi típusú gépkocsija mellett, karján a jellegzetes tetoválással.

Az autó rendszáma is jól látható volt, ezért a gépjárműnyilvántartásból az illető összes adata ismertté vált. Ezt követően a bűnügyi nyilvántartásokban is priolálta, és megállapította, hogy korábban már kábítószer terjesztése miatt büntetőeljárás alá vonták.

III. Adattárak

A fentebb vázolt metodikához az alábbi adattárakból nyerhető információkat vettem alapul.

1. KIR – Körözési Információs Rendszer

- A körözési információs rendszer (KIR) részei
- körözési tájékoztató rendszer (KTR);
  - körözési alapnyilvántartás (KA).

Az adatkezelés célja: az ismeretlen helyen lévő személyek és tárgyak felkutatásának, valamint az ismeretlen személyek és holttestek azonosításának elősegítése, a büntető- és más hatósági eljárások gyors és hatékony lefolytatása, továbbá az érintettek érdekeinek védelme és jogainak biztosítása.

2. SZEMÉLYNYILVÁNTARTÁS

- 2.1. SZL – Személy és lakcímnnyilvántartás
- 2.2. VEN – Vezetői engedély nyilvántartás

3. IDEGENRENDESZETI NYILVÁNTARTÁSOK

- GPR J – idegenrendészeti kényszerintézkedések alá vont külföldiek nyilvántartása
- GPR R – a beutazási és tartózkodási tilalom alatt álló illetve idegenrendészeti célból nyilvántartott személyek nyilvántartása
- GPR T – tartózkodási illetve bevándorlási engedéllyel rendelkezők nyilvántartása
- GPR U – külföldiek elveszett okmányainak nyilvántartása

4. BŰNÜGYI NYILVÁNTARTÓ RENDSZER

A Bűnügyi nyilvántartó rendszer – jelenleg – a kényszerintézkedés alatt állók, a büntetőeljárás alatt állók és a DNS nyilvántartására szolgál.

- GPR A – büntettek, jogerős bírósági ítéletek nyilvántartása

A büntettek nyilvántartása tartalma:

- azok a természetes személyek, akiknek
- bűnügyében jogerős bírói ítélet van és/vagy
- szabálysértést követtek el.

- GPR B – modus operandi nyilvántartás:

azok a természetes személyek, akik az elkövetett bűncselekmény alapján bekerültek az ismertté vált tettesek (Modus Operandi) nyilvántartásába.

Az adatkezelés célja: a Rendőrség törvényben szabályozott bűnmegelőzési, bűnüldözési feladatainak ellátásához szükséges adatok, információk gyűjtése, rendszerezése, kezelése, valamint a bűnelkövetők és bűncselekményeik felderítésének a nyilvántartott adatok felhasználásával történő elősegítése.

- GPR E – büntetőeljárás alá vontak nyilvántartása

- GPR K – kényszerintézkedések alá vontak nyilvántartása
- GPR N – külföldre utazásban korlátozottak nyilvántartása
- GPR S – DNS

5. JNY – Jármű nyilvántartás

6. ÚTL – Útlevel

7. ROBOTZSARU – NETZSARU

A NETZSARU többek között biztosítja a ROBOTZSARU rendszerben rögzített bűnügyi iratokban szereplő személyek, események, tárgyak és az ügyre vonatkozó egyéb adatok országos elérhetőségét.

A Robotzsaru 2000 integrált ügyviteli és ügyfeldolgozó rendszer, amely az ügy iktatásától kezdve annak befejezéséig, illetve az iratok selejtezéséig magában foglalja a teljes ügymenetet, valamint az annak során keletkező iratokat és az iratokban szereplő mutató adatokat, valamint elősegíti a rendőri munka, illetve kiemelten a bűnelemzési feladatok ellátásának hatékony végzését.

8. INTERPOL

Az Interpol a rendőri együttműködés egész világot behálózó szerve, melynek alapvető feladata, hogy biztosítsa és elősegítse a rendőri szervek közötti minél szélesebb körű együttműködést, valamint a köztörvényes bűncselekmények megelőzése és üldözése. Fő funkciója, hogy államok bűnüldöző szervei számára adatokat elemezzen, megkereséseket továbbítson, adatbázisokat működtessen, különböző jelentéseket készítsen.

Az Interpol által használt központi bűnügyi nyilvántartás adatbázisának – Automated Search Facility ASF – tartalma:

- személykörözés
- 1. a nemzetközi elfogató paranccsal körözött személyek
- 2. egyéb személyek, akik a körözést elrendelő ország döntése alapján kerülnek be a rendszerbe – pl. eltűnt személy, gépjárműkörözés, okmánykörözés, lopott műkincskörözés.

9. EUROPOL

Az Europol elsősorban a tiltott kábítószer-kereskedelem, a nukleáris és radioaktív anyagok tiltott kereskedelme, az embercsempészet, az emberkereskedelem és a gépjárművekkel kapcsolatos bűncselekmények megelőzésével és leküzdésével foglalkozik, továbbá az élet-, testi épség, a személyi szabadság és a vagyon ellen irányuló bűncselekményekkel is, ha azokat terrorista cselekmények keretében követik el.

9.1. Az Europol elsődleges feladatai a következők:

- a) a tagállamok közötti információcsere megkönnyítése;
- b) bűnüldözési információk gyűjtése, rendezése és elemzése;
- c) a tagállamok illetékes hatóságainak haladéktalan értesítése az őket érintő információkról és a bűncselekmények között feltárt bármilyen összefüggésekről – nemzeti egységek útján;
- d) tagállamokban folyó nyomozás segítése minden fontos információnak a nemzeti egységekhez történő továbbítása útján;
- e) az összegyűjtött információk számítógépes rendszerének fenntartása

9.2. Nemzeti egységek

Az Europol minden tagállamban egyetlen nemzeti egységgel áll kapcsolatban.

Minden tagállam egy nemzeti egységet hoz létre vagy jelöl ki felsorolt feladatok ellátására.

A nemzeti egységek feladatai a következők:

- A) az Europol – saját kezdeményezésük alapján – ellátják a feladatainak ellátásához szükséges információkkal és bűnüldözési információkkal;
- B) válaszolnak az Europol információk, bűnüldözési információk és tanácsok iránti kérélmére;
- C) a nemzeti jog betartásával értékelik és továbbítják az információkat és a bűnüldözési információkat az illetékes hatóságok számára;
- D) tanács, információ, bűnüldözési információ és elemzés iránti kérelemmel fordulnak az Europolhoz;
- E) a számítógépes rendszerben tárolandó információt továbbítják az Europolnak;

9.3. Összekötő tisztviselők

Minden nemzeti egység legalább egy összekötő tisztviselőt küld az Europolhoz, aki képviseli az egység érdekeit az Europolon belül és segíti az őket küldő nemzeti egység és az Europol közötti információcserét, különösen az alábbiak révén:

- a) ellátják az Europol a küldő nemzeti egységtől származó információval;
- b) továbbítják az Europoltól a küldő nemzeti egységnek szóló információt;
- c) információ továbbítása és a küldő tagállamot érintő információ elemzésére irányuló tanácsadás révén együttműködnek az Europol tisztviselőivel.

9.4. Az Europol az összegyűjtött információk tárolására az alábbi elemekből álló számítógépes rendszert tartja fenn:

- A) információs rendszer, amelynek segítségével gyorsan megállapítható, hogy mely információk találhatóak meg a tagállamokban és az Europolnál;
- B) elemzési célból összeállított, részletes információkat tartalmazó munkafájlok;
- C) elemzést szolgáló fájlok egyes adatait tartalmazó tárgymutatószoftver

9.5. Jelenleg az Europolnál, több mint 20 Bűnelemzői Munkafájl (AWF) működik, ezek közül Magyarország – korábban – az alábbiakban jelezte együttműködési szándékát.

(Megjegyzem, e munkafájlok korszerűsítése, átalakítása napirenden van az Europolnál.)

- **COLA** Profilja: illegális kokain kereskedelem latin-amerikai szervezett bűnözői hálózatok részvételével
- **COPPER** Profilja: etnikai albán szervezett bűnözés
- **EEOC TOP 100** Profilja: Kelet-európai szervezett bűnözői hálózatok
- **ISZLÁM TERRORIZMUS** Profilja: terrorizmus
- **MARITSA** Profilja: bulgáriai eredetű emberkereskedelem
- **MUSTARD** Profilja: Illegális heroin-kereskedelem török szervezett bűnözői hálózatok részvételével
- **SMOKE** Profilja: dohányáru-termékek illegális előállításával és kereskedelmével foglalkozó szervezett bűnözői csoportok
- **SOYA** Profilja: Euró-hamisítás
- **SUSTRANS** Profilja: gyanús pénzügyi átutalások
- **SYNERGY** Profilja: szintetikus kábítószeres illegális kereskedelmében érintett hálózatok
- **TERMINAL** Profilja: bankkártya-csalás
- **TWINS** Profilja: gyermek-pornográf hálózatok az interneten

10. Helyszíni bírság nyilvántartás

Az adatkezelés célja: elősegíti a Rendőrség fellépését azokkal a jogsértő magatartásokkal szemben, melyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, és amely cselekmények szankcionálására helyszíni bírság kiszabásával kerül sor. A nyilvántartás célját képezi továbbá a Rendőrség által kiszabott bírságok behajtásának elősegítése, valamint a helyszíni bírság mellett kiszabott büntető pontok nyilvántartása.

11. RSZABS

Az adatkezelés célja: elősegíti a Rendőrség fellépését azokkal a jogsértő magatartásokkal szemben, melyek a bűncselekményekhez képest enyhébb fokban sértik vagy veszélyeztetik a társadalom általánosan elfogadott együttélési normáit, akadályozzák vagy zavarják a közigazgatás működését, illetve meghatározott tevékenység, vagy foglalkozás gyakorlására vonatkozó jogszabályokba ütköznek.

12. SZEVAPOI

Az adatkezelés célja: a személy- és vagyónvédelmi, illetve a magánnyomozói tevékenységre kiadott rendőrségi engedélyek, illetve a tevékenység folytatásához kapcsolódó adatok, valamint a lefolytatott hatósági ellenőrzések adatainak nyilvántartása.

13. Fegyver 2000 – lőfegyver nyilvántartási rendszer

Az adatkezelés célja: a polgári használatra szolgáló kézilőfegyver, lőszer, a gáz- és riasztófegyver, megszerzésével, tartásával, behozatalával, kivitelével, a lőfegyver engedélyezésével kapcsolatos hatósági eljárásokhoz szükséges adatok nyilvántartása.

14. TAKARNET – Földhivatali Információs Rendszer

A TAKARNET hálózat lehetőséget biztosít a földhivatalok szerverein, személyes adatok alapján történő keresésre, amely alapján az országban található 118 földhivatal összes szerverén az interneten keresztül lekérdezhető az adott személyhez köthető tulajdoni lapok adatai.

IV. Összegzés

A Német Szövetségi Köztársaságban a raszternnyomozást „Rasterfahndung” címmel foglalták törvénybe 1997-ben. A szövetségi nyomozóhivatalról szóló törvény (Bundeskriminalamtgesetz – BKAG) 20. § (1)–(4)

bekezdései nevesítik a nyomozóhatóságok ezzel kapcsolatos intézkedéseit, eljárásait.³⁴

Annak ellenére, hogy Magyarországon e speciális eljárás fogalmát nem foglalták jogszabályba, a nyomozási forma megnevezése csak tudományos értekezésekben lelhető fel, a bűnüldöző hatóságok elsősorban az ismeretlen tettes felderítése kapcsán kimondva-kimondatlanul ezt a fajta nyomozási metodikát alkalmazták.

A bűnügyi elemző-értékelő munkával foglalkozó szakemberek a rendelkezésre álló adattárak által nyújtott lehetőségeket messzemenőig kihasználják a bűncselekmény elkövetőjére felállított feltételeknek, kritériumoknak megfelelően.

E nyomozás törvényi feltételeit Magyarországon a Rendőrségről szóló 1994. évi XXXIV., a bűnügyi nyilvántartásról és a hatósági erkölcsi bizonyítványról szóló 1999. évi LXXXV. törvény, a személyes adatok védelméről és a közérdekű adatok nyilvánosságáról szóló 1992. évi LXIII. törvény, és a büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény teremti(k) meg.

A felsorolt jogszabályok garanciát teremtenek arra, hogy e munka nem parttalan, hanem tudatos és célirányú.³⁵

A feltételrendszer kialakítása bonyolult művelet, több tudományterület ismeretének együttes alkalmazását követeli meg. Azt is kimondhatjuk, hogy az elemző szűrő-kutató munkához – tekintettel az adathalmazok nagyságára – jelentős személyzeti ráfordítás szükségeltetik. Ne feledjük a különböző adattárak, adatállományok nem kompatibilisek egymással. Ugyanakkor azt is rögzíthetjük, hogy a nem kompatibilis adattárak körében és „keresztkezésében” rengeteg igen értékes összefüggést találhat az arra szakavatott, a raszternnyomozás elvi és gyakorlati kérdéseiben jártas specialista. Mintegy elősegítve a nyomozó és a nyomozás végső (örökzöld) célját, a fő kriminalisztikai kérdésekre – köztük a ki tette? kérdésre – való pontos válaszadást.

Irodalomjegyzék

- Balláné – Borszék – Lakatos: *Kriminálmetodológia*, Rejtjel Kiadó, Budapest, 2000.
 Bócz Endre (szerk.): *Kriminalisztika 1–2. Duna Palota és Kiadó*, Budapest, 2004.
 Bócz Endre – Finszter Géza: *Kriminalisztika joghallgatóknak*, Magyar Közlöny Lap- és Könyvkiadó, Budapest, 2008.
 Déri Pál – Budai Attila: *Korszerű bűnüldözés, ORFK kiadása*, Budapest, 1991.
 Déri Pál: *A korszerű bűnüldözés jelenlegi követelményei*, Belügyi Szemle, 1971/3.

^{34 14} Bundeskriminalamtgesetz vom 7. Juli 1997 : § 20j Rasterfahndung

³⁵ Az elkövető személyére vonatkozó kritériumok (raszter-kritériumok) kidolgozása nagy pontosságot és odafigyelést igényel. Ezt olyan szakembereknek kell előkészíteni, akik megfelelő képességgel és ismeretekkel rendelkeznek.

Déri Pál: A nyomozás-szervezés korszerűsítésének távlatai, Belügyi Szemle, 1971/7.

Dieter Schenk: Der Chef. Horst Herold und das BKA. Spiegel-Buchverlag, Hamburg 1998.

Fenyvesi Csaba: A védő és a titkos adatgyűjtés, Belügyi Szemle, 2001/11.

Gödöny József: Bizonyítás a nyomozásban, Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1968.

Horváth Ferenc: Adatgyűjtés és blöffölés, Belügyi Szemle, 1979/7.

Illár Sándor (szerk.): Krimináltaktika – tankönyv a Rendőrtiszti Főiskola hallgatói részére, BM Kiadó, Budapest, 1983.

Lakatos János: A nyomozás, a felderítés és a bizonyítás kriminalisztikai alapfogalmai és alapösszefüggései, Rejtjel Kiadó, Budapest, 1998.

Lakatos János (szerk.): Krimináltaktika I., Rejtjel Kiadó, Budapest, 2004.

Magyar értelmező kéziszótár, Akadémiai Kiadó, Budapest, 2007.

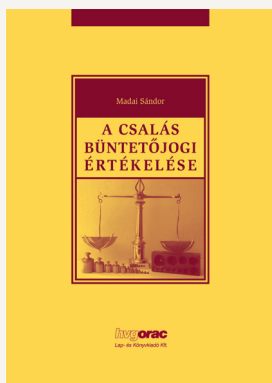
Nyíri Sándor: A nyomozási tevékenység határai, Belügyi Szemle, 1992/8.

Szamel Lajos: A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai, MTA, Államtudományi Kutatások Programirodája, Budapest, 1990.

Tremmel Flórián – Fenyvesi Csaba – Herke Csongor: Kriminalisztika. Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2009.

Jogszabály

Bundesstrafgesetzbuch vom 7. Juli 1997 (BGBl. I S. 1650) ■

Ára: 4900 Ft

A CSALÁS BÜNTETŐJOGI ÉRTÉKELÉSE

SZERZŐ: **Madai Sándor**

A csalás tekintetében hatalmas adóssága volt a hazai büntetőjog-tudománynak. Angyal Pál 1939-ben megjelent munkája óta nem készült átfogó, elemző monográfia e bűncselekményről, pedig az azóta eltelt hetven esztendő több szempontból is alapvető szemléletváltást hozott a magyar büntetőjogban.

A csalás hosszú évszázadokon keresztül küzdött önálló, a hamisítástól független létéért. Évszázadok kellettek ahhoz, hogy igazságsértő mivoltát levetkőzve, tisztán vagyonelleni köntösbe öltözve jelenjen meg az európai büntető törvénykönyvekben, ahol talán valamennyi csalárd, idegen vagyomból részesedni kívánó büntetendő magatartás kiindulópontjaként állja a jogalkotási forgószekerek viharát.

Madai Sándor a Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Karának adjunktusa e folyamatra is tekintettel mutatja be a tényállás kialakulásának és tartalmi változásának hazai történetét, a teljesség igényével tárja elénk a hatályos magyar szabályozást, részletesen kitérve a magyar bírói gyakorlat kérdéseire, érintve az elmélet és a gyakorlat sarkalatos pontjait, megoldási javaslatot is kínálva a fölmerülő problémákra.

Mivel a magyar jogrendszer sok szálon kötődik a német nyelvterület jogrendszereihez, a könyv feltárja a kapcsolódási pontokat a csalás hatályos német, illetve osztrák szabályozása, valamint a magyar megoldás között, így szerepel benne a német és az osztrák büntető törvénykönyv vonatkozó rendelkezéseinek elemző-értékelő bemutatása is és nem nélkülözi – mert nem nélkülözheti – a csalás kriminológiai, valamint közösségi jogi bemutatását sem.

A mélyreható elméleti fejtegetések olyan pragmatikus szemlélettel egészülnek ki, amelyekre tekintettel kijelenthetjük, nem csupán elméleti szakembereknek lesz hasznos e kötet, de gyakorló jogászok polcairól sem hiányozhat.

✉ HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 1384 Budapest, Pf.: 797 ☎ (36-1) 349-7600 📞 (36-1) 340-2304

✉ info@hvgorac.hu 🌐 www.hvgorac.hu

WEBES MEGRENDELÉS
-5%